

Ігор ЛИСАК

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
lysak.ihor4221@gmail.com*

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Сучасний етап суспільного розвитку характеризується глибокою трансформацією освітнього простору під впливом цифровізації. Цей процес охопив усі без винятку рівні освіти, особливо суттєво позначившись на підготовці фахівців прикладних спеціальностей. Заклади фахової передвищої освіти сфери гостинності постали перед необхідністю формування у здобувачів освіти такої цифрової компетентності, яка не лише відповідала б технологічним викликам часу, а й зберігала ціннісне ядро професії, що ґрунтується на людяності, гостинності та якісному обслуговуванні клієнтів. Однак цифрова компетентність не може формуватися ізольовано від системи цінностей, які визначають сенс і спрямованість професійної діяльності майбутнього фахівця сфери гостинності.

Аксіологічний підхід до формування цифрової компетентності постає методологічною основою, що дозволяє розглядати цей процес у єдності інструментальних і світоглядних вимірів. У контексті філософії людиноцентризму освіта тлумачиться як простір розгортання сутнісних сил людини, у якому передача знань нерозривно поєднана з утвердженням ціннісних орієнтирів особистості [3]. Саме тому актуальним постає питання визначення тих ціннісних засад, які мають бути покладені в основу процесу цифровізації фахової підготовки в галузі гостинності.

Метою публікації є теоретичний аналіз аксіологічних засад формування цифрової компетентності здобувачів освіти у закладах фахової передвищої освіти сфери гостинності.

Теоретичним підґрунтям дослідження слугують праці вітчизняних і зарубіжних науковців, у яких розглядаються філософсько-педагогічні аспекти аксіології освіти (В. Андрущенко, І. Бех, В. Кремень, О. Сухомлинська), концепції цифрової компетентності (О. Овчарук, Н. Морзе, О. Спирін), а також дослідження особливостей професійної підготовки фахівців сфери гостинності (Г. Цехмістрова, Н. Фоменко). Незважаючи на ґрунтовну розробленість окремих напрямів, проблема ціннісного виміру формування цифрової

компетентності саме в закладах фахової передвищої освіти сфери гостинності залишається недостатньо висвітленою.

Поняття «цифрова компетентність» у сучасному педагогічному дискурсі визначається як здатність особистості впевнено, критично й відповідально використовувати цифрові технології для навчання, праці та участі в житті суспільства. Європейська рамка цифрової компетентності DigComp 2.2 виокремлює п'ять ключових сфер: інформаційну та медіаграмотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту, безпеку, розв'язання проблем [5, с. 12]. Однак інструментальний підхід до тлумачення цифрової компетентності, що нерідко домінує в освітній практиці, потребує доповнення аксіологічним виміром, який враховує систему професійних, особистісних і загальнолюдських цінностей.

У контексті фахової передвищої освіти сфери гостинності аксіологічні засади формування цифрової компетентності варто розглядати як ієрархічну систему взаємопов'язаних цінностей, що включає кілька взаємодоповнювальних рівнів. Перший рівень утворюють загальнолюдські цінності — гідність, свобода, відповідальність, справедливість, толерантність, які зберігають свою значущість у будь-якому професійному контексті, зокрема й у цифровому середовищі. Другий рівень становлять професійно-етичні цінності галузі гостинності — гостинність як особлива форма ставлення до Іншого, культура обслуговування, повага до клієнта, дискретність, доброзичливість, відповідальність за якість послуги. Третій рівень формують власне цифрові цінності — інформаційна етика, кіберетика, відповідальне користування персональними даними, цифровий етикет, культура віртуальної комунікації [2, с. 89].

Особливістю сфери гостинності є те, що вона за своєю сутністю орієнтована на людину, на безпосередню міжособистісну взаємодію, на створення емоційного досвіду гостя. У зв'язку з цим виникає аксіологічна напруга між традиційним розумінням гостинності як живого людського контакту та цифровою опосередкованістю сучасних послуг — електронних бронювань, чат-ботів, систем самообслуговування, віртуальних турів. Завдання закладу фахової передвищої освіти полягає в тому, щоб сформувати у здобувача освіти таке ставлення до цифрових технологій, яке розглядало б їх не як заміну людської взаємодії, а як засіб посилення її якості, як інструмент підвищення сервісу за збереження автентичної людяності.

Заклади фахової передвищої освіти мають свою специфіку, яка зумовлює особливості реалізації аксіологічного підходу. Ця освітня ланка перебуває на перетині професійно-технічної та вищої освіти, поєднує практичну підготовку із загальнотеоретичною, орієнтується на швидке входження випускника в

професію. Здобувачі освіти цієї ланки переважно належать до покоління «цифрових аборигенів», для яких використання технологій є природним, однак критичне, відповідальне та ціннісно осмислене їх застосування потребує цілеспрямованого педагогічного впливу [1, с. 64]. Як справедливо зауважує О. Спірін, «технологічна обізнаність без сформованих ціннісних орієнтацій нерідко обертається поверхневим споживанням цифрового продукту замість його продуктивного використання» [4, с. 23].

Ключовими аксіологічними засадами формування цифрової компетентності здобувачів освіти у закладах фахової передвищої освіти сфери гостинності, на нашу думку, є такі.

По-перше, антропоцентричність – визнання того, що людина (як майбутній фахівець, так і клієнт) є вищою цінністю, а технологія – лише засобом її обслуговування. У сфері гостинності цей принцип набуває особливого значення, оскільки сама природа галузі полягає у служінні людині.

По-друге, етична відповідальність – усвідомлення наслідків власних цифрових дій, дотримання принципів інформаційної безпеки, захист персональних даних клієнтів готелів і ресторанів, дотримання конфіденційності, протидія цифровому шахрайству.

По-третє, культуровідповідність – здатність використовувати цифрові інструменти із врахуванням культурних особливостей різних груп клієнтів, що особливо актуально для міжнародного готельного й ресторанного бізнесу. Цифрова комунікація має зберігати чутливість до культурних відмінностей, мовних особливостей, релігійних і національних традицій гостей.

По-четверте, професійна автентичність – збереження ідентичності професії в умовах цифровізації, неприпустимість редукції фахівця сфери гостинності до простого оператора цифрових систем. Цифрова компетентність повинна поглиблювати, а не нівелювати професійну майстерність.

По-п'яте, критичність мислення – здатність оцінювати достовірність цифрової інформації, розпізнавати фейкові відгуки, маніпулятивні технології, дезінформацію, що особливо важливо у сфері туристичного маркетингу й готельного бізнесу, де репутація ґрунтується на онлайн-відгуках.

По-шосте, неперервність розвитку – розуміння того, що цифрова компетентність є динамічною характеристикою, яка потребує постійного оновлення впродовж життя. Цінність неперервної самоосвіти стає визначальною для конкурентоспроможності фахівця сфери гостинності.

Реалізація окреслених аксіологічних засад передбачає системну роботу з оновлення змісту освіти, методів і форм навчання. Доцільною видається інтеграція аксіологічного й цифрового складників у викладанні фахових дисциплін, упровадження міждисциплінарних курсів з етики цифрових

технологій, моделювання професійних ситуацій з моральним вибором у цифровому середовищі, залучення здобувачів освіти до проєктної діяльності, що поєднує цифрові інструменти з ціннісним наповненням.

Висновки. Формування цифрової компетентності у закладах фахової передвищої освіти сфери гостинності не може обмежуватися виключно технологічною складовою. Ціннісний вимір цифрової підготовки забезпечує цілісність професійного становлення майбутнього фахівця, гармонізує інструментальні навички з гуманістичним змістом професії. Аксіологічні засади – антропоцентричність, етична відповідальність, культуровідповідність, професійна автентичність, критичність мислення та неперервність розвитку – утворюють ціннісне ядро, без якого неможлива якісна підготовка фахівця гостинності у цифрову епоху. Перспективи подальших досліджень пов’язані з розробленням методичного забезпечення впровадження аксіологічних засад у конкретних освітніх програмах закладів фахової передвищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 256 с.
2. Биков В. Ю., Овчарук О. В. Цифрова компетентність у сучасній системі освіти: концептуальні засади. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. Т. 95, № 3. С. 85–98.
3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка, 2009. 520 с.
4. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). С. 18–28.
5. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 134 p.

Андрій СТАСІВ

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
standby148@gmail.com*

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасній вищій освіті штучний інтелект дедалі частіше розглядається не як віддалена технологічна перспектива, а як інструмент щоденної навчальної та наукової роботи. Його застосовують для пошуку й узагальнення інформації,